

Märgukiri maksekonto teenusele juurdepääsu tagamisest

Lugupeetud krediidiasutuse esindaja

Tulenevalt Finantsinspeksiooni seadusest (edaspidi *FIS*) teostab finantsjärelevalvet Finantsinspeksioon. *FIS* § 2 lõike 1 kohaselt on riiklik finantsjärelevalve järelevalve riikliku finantsjärelevalve subjektide üle ning *inter alia* *FIS*-is, krediidiasutuste seaduses (edaspidi *KAS*), makseasutuste ja e-raha asutuste seaduses (edaspidi *MERAS*) ning nende alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud tegevuse üle.

FIS § 3 lõikest 1 tulenevalt teostatakse finantsjärelevalvet finantssektori stabiilsuse, usaldusvääruse ja läbipaistvuse ning toimimise efektiivsuse suurendamise, süsteemsete riskide vähendamise ning finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamisele kaasaaitamise eesmärgil, et kaitsta klientide ja investorite huve nende vahendite säilimisel ning seeläbi toetada Eesti rahasüsteemi stabiilsust. Sama paragrahvi lõige 3 toonitab, et finantsjärelevalvet teostatakse üksnes avalikust huvist lähtuvalt.

MERAS § 63⁸ lõige 1 paneb krediidiasutusele kohustuse tagada makseasutustele juurdepääs maksekonto teenustele kooskõlas õigusaktidega ja tingimustel, mis peavad olema makseasutuste suhtes objektiivsed ja proportsionaalsed ning tagama nende võrdse kohtlemise. Selline juurdepääs peab olema piisavalt ulatuslik, et makseasutustel oleks võimalik osutada makseteenuseid oma klientidele takistamatult ja tõhusalt. Vastavalt sama paragrahvi lõikele 2 esitab krediidiasutus juurdepääsu õiguse andmisest keeldumise põhjendused Finantsinspeksioonile. Viidatud kohustus kutsuti ellu seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2015/2366/EL (edaspidi *PSD2*) üle võtmisega.

Käesoleva märgukirja eesmärk on selgitada *MERAS* § 63⁸ lõigetes 1 ja 2 sätestatud kohustuste sisu ning Finantsinspeksiooni ootusi turuosalistele vastava kohustuse täitmisel.

i) Kohustustest üldiselt

KAS § 89 lõike 9 kohaselt on üldise lepinguvabaduse põhimõtet rakendava reeglina krediidiasutustel õigus otsustada, keda teenindamisele võtta või mitte võtta. Siiski on see õigus piiratud erinormidest tulenevate kohustustega ehk krediidiasutusel on õigus valida kliente, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Üks vastavatest erinormidest ehk kitsendus krediidiasutuse õigusele valida ise oma kliente on kehtestatud *MERAS* §-s 63⁸.

PSD2 preambuli punkt 39 selgitab lühidalt vastava kohustuse kehtestamise eesmärki: „*Et võimaldada makseteenuse pakkujatel makseteenuseid osutada, peab neil olema tingimata võimalus avada ja hallata kontosid krediidiasutustes. Liikmesriigid peaksid tagama, et juurdepääsu sellistele kontodele võimaldataks mittediskrimineerival viisil ja proportsionaalselt selle õiguspärase eesmärgiga, mida soovitakse saavutada. Kuigi*

Finantsinspeksioon

juurdepääs võib olla elementaarne, peaks see alati olema piisavalt ulatuslik, et makseasutusel oleks võimalik osutada oma teenuseid takistamatult ja tõhusalt.“

Seda eesmärki peegeldab ka 13. jaanuaril 2018 jõustunud makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse seletuskiri (edaspidi kokku *seletuskiri*) MERAS § 63⁸ puudutavas osas. Normi eesmärgiks on tagada makseasutustele võimalus osutada teenust mittediskrimineerivatel ja objektiivsetel alustel.

Küll aga ei ole krediidasutuste kohustus tagada makseasutustele juurdepääs maksekontole absoluutne. Krediidasutus peab MERAS § 63⁸ lõike 1 kohaselt tagama makseasutustele juurdepääsu maksekonto teenusele kooskõlas õigusaktidega ja tingimustel, mis peavad olema makseasutuste suhtes objektiivsed ja proportsionaalsed ning tagama nende võrdse kohtlemise.

MERAS § 63⁸ puudutavas osas selgitab seletuskiri, et tingimuste seadmine maksekonto avamisel või selle kasutamiseks ei ole täielikult välistatud, kuid need peavad olema kooskõlas seadusega ning maksekonto avamisest keeldumine peaks olema pigem erandlik. Seletuskiri täpsustab: „*Maksekonto teenuse kättesaadavuse rakendamisel peab lähtuma nii võrdse kohtlemise põhimõttest, kui ka muudest seaduses (näiteks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses) sätestatud piirangutest. Uue rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (RahaPTRTS) eelnõuga nähakse krediidasutusele ette rida hoolsusmeetmeid, mida krediidasutus peab kliendisuhete loomisel täitma. Kui krediidasutus ei suuda täita RahaPTRS sätestatud hoolsusmeetmeid, on tal keelatud luua ärisuhet või võimaldada tehingu tegemist või seda lõpule viia. Krediidasutuse kohaldatavad hoolsusmeetmed määratletakse ka krediidasutuse sisekordades või protseduurireeglites ja olema vastavuses krediidasutuse riskihinnanguga ning krediidasutus peab olema valmis siseprotseduure pädevale järelevalveasutusele selgitama. Kohustus kohaldada hoolsusmeetmeid enne ärisuhte loomist tuleneb ka kehtivast RahaPTS-st.“*

Lähtudes eeltoodust tuleb krediidasutusel ka MERAS § 63⁸ lõike 1 rakendamisel mh arvestada, et krediidasutus tagab igal ajal organisatsiooni süsteemide ja kontrollide vastupanuvõime riskidele, mis vastab krediidasutuse enda poolt KAS § 55 lg 2 punkti 2¹ alusel määratud riskitaluvusele (riskiisu).

Seega kokkuvõtvalt võib krediidasutus teatud juhtudel loobuda makseteenuse pakkujaga lepingulistesse suhetesse astumisest või lõpetada need, kui suhete loomine või jätkamine põhjustaks konflikti krediidasutuse muude seadusest tulenevate kohustustega ja makseteenuse pakkujat ei kohelda seejuures ebavõrdse ega subjektiivsetel alustel.

ii) Maksekonto teenusele juurdepääsu õiguse andmisest keeldumine

Eeltoodust lähtuvalt peavad krediidasutused võimaldama makseasutustele juurdepääsu maksekonto teenusele ja sellest keeldumine peab tulenema (a) kehtivast õigusest ning olema (b) objektiivne, (c) proportsionaalne ja (d) mittediskrimineeriv.

Nõuete a ja eriti b, c ning d täitmist ja juurdepääsu õiguse andmisest keeldumise õiguspärasust on avalikes huvides järelevalvet teostaval haldusorganil või muul organil subjektiivsete õiguste kaitse menetluse raames võimalik efektiivselt ja objektiivselt hinnata, kui krediidasutus on enda jaoks eelnevalt defineerinud makseasutustele maksekonto teenusele juurdepääsu võimaldamise poliitika – kohaldanud sh vastavad siseeeskirjad ning õiguslikud ja tehnilised lahendid. See tähendab, et krediidasutus, arvestades enda poolt määratud riskitaluvust ning vastavat krediidasutuse organisatsiooni korraldust, on paika pannud muu hulgas ja mitte piiratult:

- kriteeriumid, millele peab makseasutus vastama maksekonto teenusele juurdepääsu saamiseks, sh makseasutustele maksekonto juurdepääsu õiguse andmisest keeldumise alused;
- kontrollid, mida teostatakse eeltoodud kriteeriumite (sh keeldumiste aluste) täitmiseks;
- makseasutustele maksekonto teenusele juurdepääsu puudutava menetluse kord;
- teabe (ja põhjenduste) esitamise kord juurdepääsu soovivale makseasutusele, sh vastavate kaebuste menetlemise kord;
- keeldumise põhjenduste Finantsinspeksioonile edastamise menetlus;

Finantsinspeksioon

- juurdepääsu võimaldamise poliitika täitmise kontroll ja vastutus.

iii) Põhjenduste esitamise kohustus

MERAS § 63⁸ lõike 2 kohaselt esitab krediidasutus juurdepääsu õiguse andmisest keeldumise põhjendused Finantsinspeksioonile. Nimetatud põhjendused esitatakse Finantsinspeksioonile kui siseriiklikule pädevale asutusele, kelle pädevuses on krediidasutuste üle üldise järelevalve teostamine avalikes huvides. PSD2 artikli 36 viimase lause järgi peab see põhjendus olema nõuetekohaselt motiveeritud. Teavituse vormi, sisu ja tähtaega PSD2 ega MERAS ei täpsusta.

Lähtuvalt üldisest haldusmenetluse vormivabadusest, aktsepteerib Finantsinspeksioon teavitusi vormivabalt, eeldusel et see on allkirjastatud vastava asutuse esindusõigust omava isiku või asutuse vastava valdkonna juhi poolt või on saadetud vastavalt e-posti aadressilt.

Kuivõrd MERAS § 63⁸ lõige 1 sätestab tingimused juurdepääsu õiguse andmisest keeldumisele, ootab Finantsinspeksioon nõuete a, b, c ja d täitmise hindamiseks, et teade sisaldab minimaalselt järgmiste asjaolude kirjeldust:

- mille tõttu ja millisel õiguslikul alusel loobuti just selle makseasutusega lepingu sõlmimisest või leping lõpetati, sh juurdepääsu andmisest keeldumise asjaolude kirjeldus;
- kinnitus, et krediidasutus kohtleb samadel asjaoludel makseasutusi ühetaoliselt ja võrdsetel alustel;
- milline on krediidasutuse üldine poliitika makseasutustele maksekontole juurdepääsu võimaldamisel;
- milliste nõuete täitmisel on makseasutustel üldiselt võimalik krediidasutuse juures maksekonto avada;
- mida on makseasutusel võimalik organisatsiooniliselt muuta, et krediidasutusel oleks võimalik tagada juurdepääs maksekonto teenusele;
- kas krediidasutusel on võimalik pakkuda makseasutusele maksekonto teenuse osutamist soovitud muus ulatuses ning seda põhjendada;
- kas keeldumise põhjendused on edastatud makseasutusele ning eitava vastuse korral selle põhjendus.

Teavitust ootab Finantsinspeksioon selle eesmärgist lähtuvalt viivitamata. Teavituse viibimise korral või kui vastav teave jõuab Finantsinspeksioonini muude kanalite, sh makseasutuse märgukirjade kaudu, palub Finantsinspeksioon vajadusel krediidasutuselt sellekohaseid selgitusi.

Kokkuvõtvalt eeldab Finantsinspeksioon järelevalve teostamisel, et krediidasutustes on ennetavalt kehtestatud protseduurireedid MERAS § 63⁸ lõigetes 1 ja 2 sätestatud kohustuste täitmiseks ning on tagatud kontroll nende protseduuride täitmise üle. Kohustuste täitmise tagamiseks ja võimalike rikkumiste tuvastamise korral on Finantsinspeksioonil õigus oma pädevuse piires kasutada kõiki talle selleks seadusega usaldatud meetmeid, sh nõuda teavet, teha ettekirjutusi, aga alustada ka väärteomenetlust.

Loodame, et eelnev aitab Teil paremini mõista Finantsinspeksiooni järelevalvekorraldust. Täiendavate küsimuste korral vastame lahkesti.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Andre Nõmm
juhatuse liige

Teadmiseks: Makseasutused

Liisi Mets 668 0573
liisi.mets@fi.ee